

Seminārs - diskusija: “Rīga sociālo inovāciju galvaspilsēta”

Anotācija

Šobrīd vairākos nacionālā līmenī politiskās plānošanas dokumentu projektos, nacionālajos ESF projektos un valsts pārvaldes iestāžu apgalvojumos ir izvirzīti ieteikumi un izaicinājumi attiecībā uz sociālo pakalpojumu jomu. Piemēram, tādi politikas plānošanas dokumenti (gan jau pieņemti, gan projekti) kā Sociālās aizsardzības un darba tirgus politikas pamatnostādnes 2021.-2027., Eiropas Savienības Atveseļošanas un noturības mehānisma plāns 2021 – 2026, Sabiedrības veselības pamatnostādnes 2021.-2027. gadam, Konceptuāls ziņojums "Par asistenta pakalpojuma pašvaldībā pilnveidošanu" norāda:

- tiek konstatēta **nepieciešamība pēc sabiedrībā balstītiem, inovatīviem pakalpojumiem**, uzsverot institucionālās aprūpes nepiemērotību un ģimeniskas vides būtisko lomu cilvēka pilnvērtīgai funkcionēšanai ieviest **ģimeniskai videi pietuvinātu sociālo pakalpojumu**. Nepieciešams attīstīt sabiedrībā balstītus pakalpojumus personām ar garīga rakstura traucējumiem un pensijas vecuma personām.
- Tiek secināts, ka pašvaldībās samērā lēni notiek **pāreja no institucionālās aprūpes uz sabiedrībā balstītu aprūpi senioriem, tostarp senioriem, kuriem ir demence**. Lai stimulētu pašvaldību organizēto pakalpojumu reformu, nepieciešami ieguldījumi, lai pakalpojumus senioriem tuvinātu ģimeniskai videi un pēc iespējas ilgāk uzturētu personu pašaprūpes iespējas.
- Tiek uzsvērta **nepieciešamība palielināt veselības aprūpes pakalpojumu iesaisti sociālās aprūpes pakalpojumos**, kā arī nepieciešamības pēc multidisciplināru pakalpojumu izveides un sniegšanas, īpaši tādām mērķa grupām kā **paliatīvā aprūpē esošas pilngadīgas personas**.
- **veidot pakalpojumus atbilstoši “iedzīvotāju individuālajām vajadzībām”**, īstenojot “individuālu pieeju”, ieviest individuālā budžeta modeli.
- Nodrošināt atbilstošus pakalpojumus ne tikai bērniem ar funkcionāliem traucējumiem, bet arī viņu ģimenēm.
- 2020.gadā Veselības inspekcijas veikto pārbaužu “Par sociālās aprūpes institūcijās klientiem nodrošinātās aprūpes kvalitāti” **ieteikumi ietver norādi uz augstiem riskiem zāļu aprītē**.

Šīs norādes lielā mērā attiecas uz risinājumiem, kuri Rīgā jau pastāv vai arī ir drīzas realizācijas stadijā, piemēram,

- jau no 2011.gada ir uzsākta un šobrīd pilnībā tiek realizēta **ģimenes modeļa aprūpe** Rīgas pašvaldības Bērnu un jauniešu centrā (bērnu aprūpes institūcijā).
- Rīgā no 2017.gada ir **izveidots Aprūpētās dzīvesvietas pakalpojums** (neformāli dēvēts par pansionātu dzīvesvietā) un iedzīvotājiem tiek nodrošinātas vietas **“ģimenes tipa pansionātos”**, bet no 2020.gada – **video vizītes pakalpojums** kā viens no sociālās aprūpes dzīvesvietā pakalpojumu veidiem.
- Kopš 2010.gada Rīgā tiek nodrošināts **ģimenes asistenta pakalpojums**.
- Tieši šobrīd – 2021.gada sākumā RD Labklājības departaments **uzsāks pilotprojektu Atbalsta personas pakalpojumam** ģimenēm ar bērniem ar funkcionāliem traucējumiem, bet kopā ar potenciālo pakalpojuma sniedzēju **tiek izstrādāts HOSPICE tipa aprūpes mājās pakalpojuma saturs** un process.
- Rīgā 2020.gadā visos pašvaldības sociālās aprūpes centros ir ieviesta **elektroniska medikamentu uzskaites un norakstīšanas sistēma**.

Ir arī daudzi citi piemēri, kad nacionālā līmenī parādās attīstības virzieni un vajadzības sociālo pakalpojumu jomā, kuras pilnībā vai daļēji Rīgā jau ir īstenotas. Piemēram, vairākos nacionāla līmeņa ESF finansētos projektos tiek izmēģināti pakalpojumi, kas Rīgā jau ir ieviesti (ģimenes asistents, individuālā budžeta pieeja, atbalsta personas pakalpojums, kas Rīgā tiek nodrošināts kā individuālās sociālās rehabilitācijas programmas īstenošanas pakalpojums).

Tas nozīmē, ka **faktiski Rīga jau tagad ir jaunu un inovatīvu risinājumu un sociālo pakalpojumu attīstības telpa** – Rīgā tiek radīti jauni, iepriekš nebijuši sociālo pakalpojumu veidi, jaunas starpprofesionālu un starpinstitūciju sadarbības formas (modeļi), Rīgā tiek veikti sociālā darba prakses pētījumi par mērķa grupu vajadzībām, par esošo sociālo pakalpojumu efektivitāti, kā arī par nākotnes tendencēm sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu jomā. Tāpat Rīgā jau sen ir ieviesti vairāki sociālo pakalpojumu administrēšanas digitāli risinājumi (SOPA, APSIS u.c.), kā arī notiek darbs pie labklājības tehnoloģiju (*welfare technologies*) ieviešanas sociālo pakalpojumu klientu apkalpošanā.

Inovatīvie piemēri:

Rīga ir bijusi pirmā šādu jaunu risinājumu attīstīšanā, kas pēc tam ir pārņemti vai tiks pārņemti visā Latvijā

- SOPA - sociālās palīdzības administrēšanas IT sistēma tika radīta Rīgā, izstrādāta par Rīgas pašvaldības līdzekļiem, bet to šobrīd lieto visa Latvija.

- Sociālo dienestu Ģimenes atbalsta nodaļas pirmās tika izveidotas Rīgā Kurzemes rajonā 1998.gadā. Tagad tādas ir visā Latvijā.
- Ģimenes asistenta pakalpojums ir kopš 2010.gada. Tagad Labklājības ministrija īsteno nacionālu projektu par ģimenes asistenta pakalpojuma pilotēšanu Latvijā.
- Īslaicīgās uzturēšanās mītnes pakalpojums Rīgā ir kopš 2013.gada.
- Sociālais darbs kā ārpalpojums - kopš 2014.gada.
- Krīzes intervences pakalpojums (jeb krīzes centrs dzīvesvietā) - kopš 2014.gada.
- Ģimenes modelis ilgstošajā aprūpē bērniem - pirmais šāds dzīvoklis Rīgas pašvaldības Bērnu un jauniešu centrā (RPBJC) izveidots 2011.gadā, bet šobrīd tiek īstenots visās RPBJC struktūrvienībās.
- Atelpas brīdis ģimenēm, kurās ir bērns vai jauniešs ar garīga rakstura traucējumiem.
- Individuālo sociālās rehabilitācijas programmu īstenošana, nododot to koordinēšanu vienam pakalpojuma sniedzējam.
- Aprūpētā dzīvesvieta (jeb pansionāts mājās).
- Ģimenes modelis ilgstošajā aprūpē pilngadīgajiem (pansionāts ar ģimenisku vidi).
- Sociālās rehabilitācijas programma bērniem un jauniešiem ar uzvedības problēmām (t.sk. preventīvas programmas mazajiem bērniem un vecākiem) u.c.
- Atbalsts sociālajai uzņēmējdarbībai .
- Uz pierādījumiem balstītas prakses ieviešana un attīstīšana dzīvē.

Rīga regulāri arī prezentē savu praksi un jaunumus gan zinātniskajās konferencēs (piemēram, RSU Research week, Society. Health. Welfare), gan praktiķu un projektu konferencēs Latvijā (Rīgas sociālās sistēmas darbinieku ikgadējā konference) un starptautiskajos tīklos (Europe social network, Eurocities, Eurohealth). Tāpat par Rīgas praksi ir regulāras publikācijas periodiskajā izdevumā "Sociālais darbs Latvijā", kā arī citur (piemēram, žurnālā SHS Web of Conferences) .

Nākošajā attīstības periodā (2021.-2027.) Rīga plāno modernizēt un attīstīt iedzīvotāju apkalpošanu kopumā, gan arī specifiski sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības jomā. Proti, Rīgas attīstības plāna 2021 – 2027 projektā šobrīd tiek noteikti tādi mērķi un uzdevumi, kas ir saistīti ar moderniem risinājumiem, IKT risinājumu vairošanu gan sociālo pakalpojumu klientu, gan darbinieku vidū, vairojot iespējas sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu pieprasīšanai e-vidē, palielināt esošo pakalpojumu monitoringa efektivitāti un meklēt preventīvos risinājumus, veikt sociālo pabalstu mērķtiecīguma analīzi, stimulēt sociālās inovācijas un sociālās nozares pētījumus.

Šobrīd notiekošie inovatīvie projekti:

1. E-deklarācija sociālās palīdzības saņemšanai
2. Klientu monitoringa sistēmas ieviešana Rīgas sociālās aprūpes centros.

Rīgas piedāvājums nacionālā līmeņa atbildīgajām iestādēm un amatpersonām - Rīgas iesāktais ir jāpaplašina nacionālā līmenī. Ir jāveido Rīgas pašvaldības un ministriju sadarbība (īpaši Labklājības, Veselības, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju), lai Rīgas pieredzi multiplicētu nacionālā mērogā. Rīga jau tagad ir un turpmāk vēl vairāk var būt izmēģinājuma vieta jauniem risinājumiem. Ja valsts piedalītos ar savu ieguldījumu sociālo pakalpojumu attīstībā, tad tas ne tikai vairotu sociālo pakalpojumu kvalitāti, bet arī kopējo iedzīvotāju labklājību.

Prezentāciju piemēri:

- M.Moors, J.Osis. Methodological problems of social services research: an example of family assistant service. RSU international interdisciplinary conference on social sciences "Places". 2 April, 2019, Riga, Latvia.
- J.Osis. Pētniecības un datu analīzes nozīme sociālo pakalpojumu plānošanā. Labklājības ministrijas konference "Resursi sociālajā darbā". Rīga, 2019.gada 22.martā.
- J.Osis. Grant program "Promotion of employment of socially vulnerable groups in Riga". European Social Network conference Inclusive Activation: Social inclusion of people furthest from the labour market". Vienna, 5-6 November 2018.
- M.Moors, B.Skuja. Ilgstošu sociālās palīdzības saņēmēju datu analīze. Rīgas Stradiņa universitātes 2017. gada zinātniskā konference, Rīgā, 2017. gada 6.-7. aprīlī
- M.Moors Development Trends of Social Services and Social Assistance in Riga. 6th International interdisciplinary scientific conference "Society. Health. Welfare" : living in the world of diversity: social transformations. Innovations. Solutions : Rīga, 23-25 November 2016

Publikāciju piemēri:

- Jasinkevičs, Kaspars Sociālais darbs ar jauniešiem Rīgā pārejā no ārpusģimenes aprūpes uz neatkarīgu dzīvi. Sociālais Darbs Latvijā, 2 (2020), 41.-46. lpp.
- Blaževiča, Dace, Sociālā pakalpojuma pielāgošana ārkārtējās situācijas apstākļiem. Sociālais Darbs Latvijā, 1 (2020), 34.-36. lpp.
- Simsons, Sandra "Bērnam drošs un draudzīgs bērnudārzs" – unikāla preventīvā programma pirmsskolas izglītības iestādēm un pedagogiem. Sociālais Darbs Latvijā, 2 (2020), 31.-33. lpp.

- Moors, M., Osis, J. (2019, November 25). *Evaluation of results of social rehabilitation programs for young people with behavioural problems*. SHS Web of Conferences. https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2019/09/shsconf_shw2019_03001/shsconf_shw2019_03001.html.
- Osis, Juris, Pierādījumi, pieredze, intuīcija – efektīvas sociālā darba prakses instrumenti. *Sociālais Darbs Latvijā*, Nr.2 (2019), 33.-37.lpp.
- Moors, Mārtiņš, Ētiskās dilemmas risināšana: Rīgas Labklājības departamenta pieredze. *Sociālais Darbs Latvijā*, Nr.1 (2018), 47.-49.lpp.
- Moors, Mārtiņš, Sociālo pakalpojumu ģimenēm ar bērniem attīstība Rīgā. *Sociālais Darbs Latvijā*, Nr.1 (2017), 10.-16.lpp.
- Moors, Mārtiņš, Sociālās palīdzības un sociālo pakalpojumu attīstības tendences Rīgā. *Sociālais darbs: izglītība, pētniecība, prakse 2017*, (2017), 25.-39.lpp.
- Moors, Mārtiņš, Jaunu sociālo pakalpojumu attīstīšana. *Sociālais Darbs Latvijā*, Nr.1 (2016), 41.-45.lpp.